

1. Obiekt

DOM MIESZKALNO-USŁUGOWY

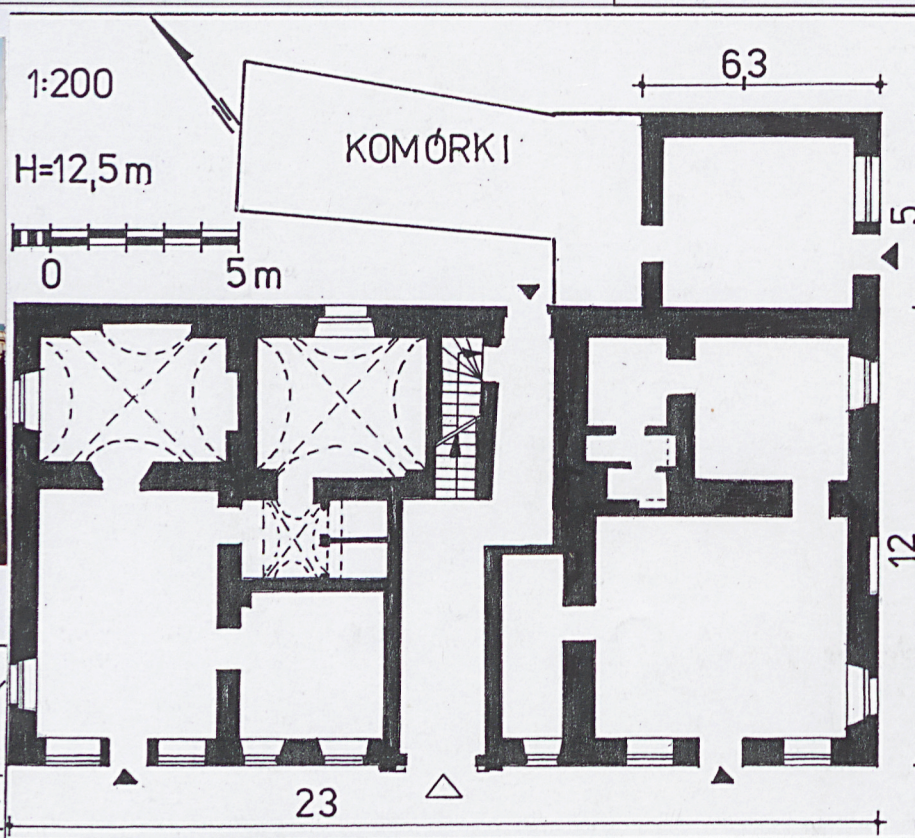
2. Czas powstania

kon. XVIII w., 2 poł.
XIX w.

3. Miejscowość

KOWARY

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

58-530 Kowary, ul. 1 Maja 9

nr dz. 303/5, AM8, obręb Kowary 1

5. Przynależność administracyjna

województwo: dolnośląskie

pow. Jelenia Góra gmina: Kowary

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Smedewerk (1369 r.), Schmiedeberg (do
1945 r.), Krzyżatka (1945 r.)

7. Przynależność administracyjna 1 IV 1975

województwo: wrocławskie

powiat: Jelenia Góra

8. Właściciel i jego adres

Gmina Kowary, ul. 1 Maja 1a w zarządzie
ZEZK, Kowary, ul. Dworcowa 10;

9. Użytkownik i jego adres

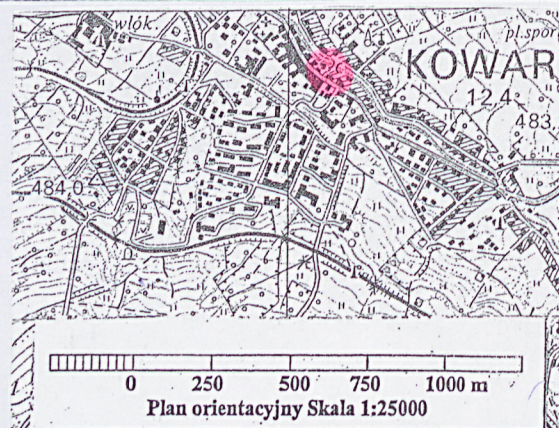
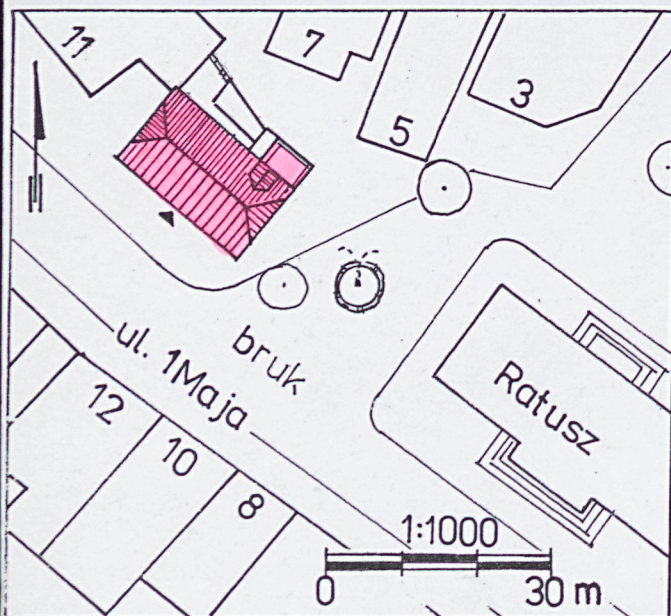
jw. mieszkania lokatorskie

10. Rejestr zabytków

nr

data

478/A/05 15.02.05

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Początki Kowar sięgają XIV w. Miasto od początku rozwijało się wokół centrum jakie utworzyła pierwotne zabudowa wzdłuż dzisiejszej ulicy 1 Maja na odcinku od kościoła parafialnego do ratusza. W poł. XVIII w. architektura miasta osiąga formę, która ostatecznie zostaje ukształtowana do końca XIX w. Na zabudowę centrum miasta największy wpływ miały dwa pożary. Pierwszy, który wybuchł w roku 1746 r. zniszczył ok. 192 domów. Odbudowa miasta posuwała się dość szybko. Jednak kolejny wielki pożar, jaki wybuchł w 1792 r. zniszczył zabudowę centrum miasta. Opisywany dom został odbudowany w kon. XVIII w., dzisiejszy kształt i wystrój elewacji trzymał w 2 poł. XIX w. Do dnia dzisiejszego zachował swą pierwotną formę zewnętrzną, wnętrza modernizowane były sukcesywnie w XIX i XX w. Obiekt nieprzerwanie pełnił funkcję mieszkalno-usługową. Po 1945 r. skomunalizowany. Bryła budynku o cechach późnobarokowych, elewacje eklektyczne.

13. Opis (sytuacja, konstrukcja i materiał, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: Kowary położone są nad Jedlicą, pomiędzy Karkonoszami i Rudawami Janowickimi. Budynek zlokalizowany jest przy głównej ulicy miasta, po jej stronie wsch., nad rzeką, na pn. od ratusza. Wolnostojący, ustawiony w układzie kalenicowym do ulicy, złączony narożnikiem pn.-wsch. z budynkiem nr 11.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA:

Ściany: ściany w większości murowane z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie wapiennej, tynkowane od wewnątrz tynkiem cementowo-wapiennym i wapiennym. Partia cokołowa budynku, od strony frontowej wzniesiona z kamienia, fundamenty kamienne.

Sklepienia i stropy: w piwnicy sklepienia ceramiczne kolebkowe, otynkowane. W sieni od ulicy strop drewniany, otynkowany, w części pn. sklepienie odcinkowe, ceramiczne, tynkowane. W lokalu handlowym po stronie zach. w pomieszczeniach drugiego traktu pomieszczenia nakryte sklepieniem krzyżowym, ceramicznym otynkowanym. W lokalu usługowym po stronie wsch. strop podwieszony. W pomieszczeniach mieszkalnych górnych kondygnacji stropy drewniane, z podsufitką z desek, tynkowane na trzcinie.

Wieżba dachowa: drewniana, krokwiowo-płatwiowa.

Pokrycie dachowe: dachówka ceramiczna karpiówka, ułożona w koronkę.

Posadzki i podłogi: w piwnicy podłoga z cegiel i częściowo kamienna oraz wylewka betonowa. W sieni parteru i klatki schodowej cementowy jastrych. Na górnych kondygnacjach podłogi drewniane.

Schody: do piwnicy prowadzą schody jednobiegowe, ceglano-kamienne. Kondygnacje łączone dwubiegowymi odcinkami schodów umieszczonymi w klatce schodowej. Schody drewniane z przysięnną poręczą, w górnym biegu balustrada.

OTWORY: okienne: Otwory okienne są zamknięte prosto, w szczycie elewacji bocznych okna eliptyczne. Okna dolnej kondygnacji w obramieniach profilowanych, nad okami 2. kondygnacji odcinkowe gzymsy, wsparte na konsolkach, pod oknami parapety także na konsolkach zdobionych liściem akantu. Stolarka drewniana, krosnowa oraz współczesna z PCV.

Drzwiowe: wejście główne – zamknięte łukiem odcinkowym, obramienie profilowane, po bokach ujęte pilastrami wspierającymi proste belkowanie. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, pełne, ramowo-plycinowe z nadświetlem, wydzielonym profilowaną listwą. Wejścia do lokali usługowych jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, drewniane i z PCV. We wnętrzu otwory wejściowe zamknięte prosto, drzwi jednoskrzydłowe, drewniane, deskowe oraz ramowo-plycinowe, część stolarki współczesna.

RZUT: założony na rzucie litery L z osią podłużną na kierunku wsch.-zach. Na osi poprzecznej sień-przechód, z której otwiera się klatka schodowa. Układ pomieszczeń dwutraktowy. Po stronie pn. do budynku dostawione współcześnie komórki gospodarcze.

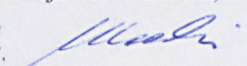
BRYŁA: budynek dwukondygnacyjny, na cokole, częściowo podpiwniczony, kryty dachem dwuspadowym, naczółkowym, skrzydło od strony pn. kryte dachem płaskim z tarasem.

ELEWACJE: frontowa (pd.) – dwukondygnacyjna, zamknięta profilowanym gzymsem, dziewięcioosiowa. Na osi 5. od zach. znajduje się wejście główne do budynku, na 2. i na 8. wejścia do lokali handlowych. Dolna kondygnacja jest boniowana, oddzielona od górnej ozdobnym pasem. Pod gzymsem wieńczącym fryz o formie jońskiego kimationu, boki elewacji ujęte są szerokimi płaskimi pasami tynku, pod gzymsem koronującym zdobionymi fryzem tryglifowym.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
2833 m ³	891 m ²	dom mieszkalno-usługowy	dom mieszkalno-usługowy.
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
Brak szczegółowego wykazu prac remontowych i konserwatorskich. W obiekcie były prowadzone remonty bieżące oraz związane z adaptacją mieszkań oraz lokali handlowych.		Stan zachowania dość dobry. Mury przyziemia zawilgocone , tynki z ubytkami. Stropy wykazują niedostateczną sztywność. Pozostałe elementy w stanie dobrym.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		Remont elewacji z wykonaniem nowej kolorystyki, remont stolarki okiennej i wnętrza. Osuszenie budynku.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)	24. Uwagi różne 25. Opracował: tekst.....mgr Wojciech Ulanecki, 2004 r. plany i rysunki.....jw. zdjęcia fotogr. ....jw. miejsce przechowywania negatywów..... u autora Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego
22. Bibliografia T.Eisenmänger, <i>Geschichte der Stadt Schmiedeberg im Riesengebirge</i>, Breslau 1900 r. B.Kleinert, <i>Schmiedeberg</i>, w: <i>Der Wanderer im Riesengebirge</i>, H.12, 1924, nr 490 G.Grundmann, <i>Alt Schmiedeberg</i>, w: <i>Der Wanderer im Riesengebirge</i>, H.12, 1924, nr 490 W.Kapalczyński, <i>Kowary</i>, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993 r.	26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)
23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)	27. Załączniki załącznik nr 1 – c.d. opisu, zdjęcia załącznik nr 2 i 3 – zdjęcia

1. Miejsowość: KOWARY
2. Gmina: KOWARY
3. Powiat: JELENIOGÓRSKI
4. Województwo: DOLNOŚLĄSKIE

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNO-USŁUGOWY

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
c.d. opisu, zdjęcia

ELEWACJE c.d.: Na osi w dachu znajduje się facjatka.

Elewacja zach. – trzykondygnacyjna, dwuosiowa, zamknięta gzymsem i naczółkiem dachu. Kondygnacje oddzielają gładkie pasy tynku.

Elewacja wsch. – pięcioosiowa, na szerokości trzech osi od pd. trzykondygnacyjna, zamknięta gzymsem i naczółkiem dachu, dolna kondygnacja oddzielona gładkim pasem tynku; na szerokości dwóch osi od pn. dwukondygnacyjna, zamknięta gzymsem, nad którym wznosi się balustrada tarasu. Elewacja pn. skrzydła jest ślepa.

Elewacja pn. korpusu – dwukondygnacyjna, zamknięta gzymsem, pięcioosiowa.

WNĘTRZE: wewnątrz z sienią na osi, z której otwiera się klatka schodowa. Na 2. kondygnacji na ścianie klatki schodowej edikulowana nisza. Pomieszczenie proste.

WYPOSAŻENIE i WYSTRÓJ: niezachowane.

INSTALACJE: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, gazowa, telefoniczna.

1. Elewacja frontowa (pd.)

2. Elewacja boczna (wsch.)

3. Elewacja zach.

4. Widok od strony pn.

5. Fragment zwieńczenie elewacji frontowej.

6. Widok od strony pn., skrzydło budynku.

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 2

1. Miejscowość: KOWARY
2. Gmina: KOWARY
3. Powiat: JELENIOGÓRSKI
4. Województwo: DOLNOŚLĄSKIE

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNO-USŁUGOWY

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
zdjęcia

no parteru, elewacja frontowa.

8. Okno 2. kondygnacji, elewacja frontowa.

9. Okna elewacji bocznej, szczyt.

10. Okno elewacji pn.

Wejście główne.

12. Wejście do piwnicy.

13. Pomieszczenie piwniczne.

14. Sień wejściowa, odcinek od ulicy 1 Maja.

15. Facjatka-wyjście na taras od strony pn.

16. Sklepienie pomieszczenia po stronie pn.-zach.

WKLADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 3

1. Miejscowość: KOWARY
2. Gmina: KOWARY
3. Powiat: JELENIOGÓRSKI
4. Województwo: DOLNOŚLĄSKIE

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNO-USŁUGOWY

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
zdjęcia

17. Sień, części od strony pn.

18. Fragment klatki schodowej z niszą, 2. kondygnacja.

19. Korytarz na 2. kondygnacji, fragment.

Wkładkę założył: Wojciech Ulanecki, 2004 r.
Miejsce przechowywania negatywów: u autora

20. Korytarz na 2. kondygnacji.